

značilnostih jurjašev, njihovi opremi in darovih. Posebno poglavje je namenjeno besedilom jurjevskih pesmi in izčrpno je podan historiat običaja na Hrvaškem. Jurjevskih in podobnih običajev izven Hrvaške se avtorica dotakne samo pregledno. Slovenske inačice navaja le iz tiskanih virov, čeprav se je v času od zadnjih objav nabralo po naših etnografskih ustanovah še nekaj rokopisnega gradiva. Z glasbenega vidika je jurjevske koledre obdelal prof. M. Gavazzi in objavil tudi 18 napevov.

Avtorica zaključí svoje delo s povzetkom dosedanjih razlag o značaju in poreklu jurjevanja ter z nekaterimi ugotovitvami, ki naj bi postale izhodišče za nadaljnje raziskovanje. Zeleni Jurij, tako piše, ni mogel priti na Hrvaško in v Slovenijo z juga ali jugovzhoda, ker ga drugi južni Slovani ne poznajo. Nasprotno dokazuje pojav sorodnih običajev na zahodu, da se je jurjevanje razširilo na Hrvaško z zahoda ali severozahoda, torej iz Slovenije oziroma preko slovenskega ozemlja. Kdaj se je to zgodilo, še ni mogoče zadržno reči, vendar domneva avtorica po pripetih »kirjelejson«, da je bil Zeleni Jurij v srednjem veku že v navadi.

Izvajanja ponazarjajo fotografije in slike jurjašev iz raznih krajev ter tri pregledne karte (I. število in spol jurjašev, II. oprema jurjašev, III. melodije in teksti). Na koncu je dodan seznam uporabljene gradiva in literature. Inozemskemu strokovnjaku bo dobrodošel izčrpen povzetek v francoščini.

Zmaga Kumer

Franz Koschier, Das Georgijagen (Šent Jurja jahat') in Kärnten. Sonderdruck aus Carinthia I, Mitteilungen des Geschichtsvereins für Kärnten, 147. Jahrgang, Klagenfurt 1957, str. 862—880.

Avtor pravi v uvodni pripombi, da skuša razpravica izpolniti željo Franceta Kotnika, nestorja slovenskih etnografov, ki je v Slovenskih starosvetnostih zapisal, da bi bilo potrebno natančno opisati in fotografirati jurijevske običaje. Delce naj torej prikaže obmejni jurijevski običaj v njegovi slovenski in nemški obliki in opozori na obojestransko izposojanje kot dokaz sožitja dveh narodov.

Razpravica je razdeljena na tri dele: v prvem avtor obravnava razširjenost običaja, v drugem popisuje njegov potek, v tretjem pa določa njega pomen in mesto v drugih jurijevskih običajih.

Danes je običaj »Šent Jurja jahat'« razširjen na Koroškem v dveh pasovih: med Dravo in Ziljo z Baškim jezerom kot središčem in severno od Drave v gričevju med Vrbskim jezerom in Osojskimi Turami. V najbolj prvotni obliki je ohranjen v Ledincih. Tu se zbere dečki na večer pred praznikom za vasjo, pripravijo dračje za kres in izkopljejo grob za Jurija. V mraku deček, ki predstavlja Jurija, leže v grob, drugi ga pokrijejo z zelenjem, pokleknejo in molijo. Nato tečejo v vas, Jurij vstane iz groba in zatrobi v rog. Dečki mu odgovarjajo s trobljenjem in zvonjenjem. Jurij gre za njimi v vas in prevzame vodstvo. Obhodijo vse hiše v vasi. Jurij naredi na zapra hišna vrata tri križe in recitira posebne obredne verzice o svetniku Juriju. Potem se vrata odpro, gospodar ali gospodinja pozdravita dečke in jih obdarujeta z jajci, mastjo, slanino ali ocvirki, redko z denarjem. Darove spravljajo v košarico, ki jo nosi posebno zanesljiv fantiček. Ko obhodijo vso vas, si nabrana darila razdele, ali pa jih pri kakšni hiši pojedjo. Jurij in tisti, ki ima na skrbi košarico, dobita po eno jajce več. Za skope ljudi, ki jim ne odpro vrat, imajo jurjaši pripravljene hude besede, ki kličejo nesrečo nad živino, polje in ljudi.

Pesmi, ki spremljajo ta običaj, imajo več variant, slovenskih in nemških. V Slovenski Bčeli 1850 je o njih pisal Matija Majar-Ziljski.

Pričujoči običaj sodi v cikel jurijevskih običajev, katerih poudarek je na Juriju — znanilcu pomladi, ki je pravkar premagal zimo (Svet Šent

Juro... ma ano hvačenco romano, hono pa zalano), zaščitniku rastja (»Zeleni Jurij«) in živali (ponekod je priljubljen konjski patron), ne pa toliko na vitezu Juriju, ki je premagal zmaja.

Danica Zupančič

Tihomir Vujičić, *Naše pesme*. 100 pesama, 20 kola. Muzičko izdavačko preduzeće (Zenemükiadó Vállalat) Budapest 1957. 160 str.

Na pobudo oddelka za nacionalnosti pri Ministrstvu narodne prosvete v Budimpešti je izdal mladi napredni srbski glasbenik Tihomir Vujičić zbirko pesmi in plesov za potrebe kulturnih in folklornih skupin nacionalne manjšine naših narodov na Madžarskem. Glede na to seveda zbirka ne pomeni znanstvene izdaje, kar sam izdajatelj uvodoma poudarja. Vendar pa je bil obsežen izbor skrbno pripravljen in prirejen za vokalno in instrumentalno izvedbo. Zbirka vsebuje ponajveč originalne zapise, ki jih je izdajatelj izdelal na terenu in po fonogramskih posnetkih pevcev in pevk na Madžarskem. Poleg tega so v zbirki tudi ljudske pesmi Jugoslovancev iz domovine, in celo dela znanih jugoslovanskih skladateljev in pesnikov, zato da bi imeli prireditelji možnost za veliko in raznovrstno izbiro pri sestavljanju sporedov. Pri tem je bil izdajatelju v strokovno pomoč dr. Lajos Kiss.

Ta zbirka ima za nas posebno vrednost, ker nam s svojimi originalnimi ljudskimi pesmimi kaže raznolikost in razpostranjenost naše narodne manjšine na Madžarskem. Poleg pesmi porabskih Slovencev iz okolice Gornjega Senika so tudi pesmi gradiščanskih Hrvatov iz Koljnofa in Hrvatske Sice ter pesmi pomurskih Hrvatov, baranjskih Sokcev, Bosancev in Srbov; Hrvatov okoli Barča; bačkih Sokcev in Bunjevcev; Srbov in Racoj iz okolice Budimpešte (od koder je tudi izdajatelj) ter Srbov iz Pomoršja.

Uvodoma je sporočeno, da je za bližnjo prihodnost predvidena znanstvena izdaja melodij pesmi in plesov naše narodne manjšine na Madžarskem. Tako je ta izdaja zrasla iz pripravljalnega dela, kar more spodbuditi h kritičnim opozorilom. Zato naj sledi nekaj opomb k zapisom slovenskih melodij.

Zbirka prinaša 5 ljudskih pesmi (3 iz Gornjega Senika, 1 iz Tišine in 1 iz »Slovenije«) ter melodijo D. Jenka na tekst F. Prešerna »Strune milo se glasite...« Objavljene slovenske ljudske pesmi so bile izbrane predvsem iz tistih primerov porabske folklorne, ki se od panonske v splošnem razlikuje, in zato enostransko kažejo le na povezanost z območjem vzhodnih Alp. To velja tudi za priredbe teh večglasij. V tej perspektivi je bila adaptirana tudi ritmična struktura teh melodij, ki sicer kažejo tipične slovenske ritmične značilnosti. V domoljubni pesmi »Zalost mene premaguje...« so sicer pravilno zapisane ritmične kvantitete, pač pa je treba drugače postaviti taktne. Tako sledijo po predtaktu $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$, trije $\frac{3}{4}$, dva $\frac{2}{4}$, dva $\frac{3}{4}$, dva $\frac{2}{4}$ in $\frac{3}{4}$ -ski takt. Torej skupno dvanajst namesto deset zapisanih taktov. Prav tako je treba urediti ritmično figuracijo, ker vsebujeta 4. vrstica 4. kitice in 5. vrstica 5. kitice več zlogov kot druge kitice. V pesmi »Preozke so stezice...« je treba predpisati »espresivni« dvoternarni $\frac{6}{8}$ -ski takt namesto zapisanega igrivega valčkovega $\frac{3}{4}$ -skega takta. Še bolj natančno je treba obdelati ritmično figuracijo, kajti niti dve izmed petero kitic teksta se metrično popolnoma ne krijeta. Podobno velja za ritmično figuracijo v zanimivi varianti sicer po vsem Prekmurju razširjene pesmi »Palca je trda kakti drevo, (drenof) les...« Prekmurska »Po bregi leče, po logi leče...« je zapisana po fonogramu v $\frac{3}{4}$ -skem taktu. Vendar sta pri običajnem petju pavzi v 3. in 7. taktu krajši. Zato bi bilo morebiti bolje zapisati poleg predtakta $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$, tri $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$ in $\frac{3}{4}$ -ski takt. Pesem »Je pa davi slanica padla...« po zapisu D. Jenka bi bilo treba označiti »z Gorenjskega« in ne samo splošno »iz Slovenije«, ker dosti bolj pogosto pojo in je bolj splošno znana tipična dolenska melodijska varianta na ta tekst. V prihodnji izdaji bo treba popraviti tiskarski lapsus v 4. taktu, kjer sta v Jenkovem zapisu 2 osminki s pavzo in ne 2 četrtinki, podobno kot v 8. taktu. Vendar bi bilo treba pri-